

Ostrowska, Teresa

"Słownik chronologiczny dziejów medycyny i farmacji", Roman Dzierżanowski, Warszawa 1983 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 29/2, 484-485

1984

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z rozważniami tymi korespondowały artykuły o serbokroackich zaimkach, o praesens historicum oraz praesens scaenicum w języku ukraińskim i serbokroackim.

Prof. E. Koschmieder ogłaszał swe prace w języku niemieckim, polskim i bułgarskim. Odznaczają się one wielką oszczędnością słowa i precyzją w formułowaniu myśli, w tekstach polskich znakomitym wycuciem języka zarówno w doborze leksyki, jak i budowy zdań. Autor wykazywał również świetną znajomość naszej literatury, sięgał często po przykłady z utworów J. Słowackiego, Z. Krasińskiego, A. Fredry, K. Ujejskiego. Publikacje prof. E. Koschmiedera ukazywały się najczęściej w slawistycznych czasopismach niemieckich, rzadziej — polskich i bułgarskich. Objętościowo nieraz skromne, lecz zawsze o dużej wartości poznawczej, obecnie ujęte w jeden tom, dzięki edytorskiej staranności wydawniczej firmy H. Neurieda przedstawiają się imponująco: znakomity papier, piękny druk, twarda, płócienna okładka. Te merytoryczne i edytorskie walory książki stanowią ewenement nie tylko w niemieckiej slawistyce, ale są również dowodem czci i pamięci jaką darzą prof. E. Koschmiedera jego dawni, monachijscy uczniowie: W. Gese-mann i H. Schaller. Nam natomiast przypominają postać slawisty związanego z Wrocławiem i Wilnem, uczonego, który na stałe wszedł także do naszej nauki.

Ryszard Ergetowski
(Wrocław)

NOTATKI BIBLIOGRAFICZNE

Roman Dzierżanowski: *Słownik chronologiczny dziejów medycyny i farmacji*. Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich. Warszawa 1983, 563 ss.

Książka ta jest owocem 25-letniej pracy Autora, który zebrał kartotekę obejmującą ponad 50 tysięcy haseł. Do tego wydawnictwa wykorzystał jednak tylko ponad 7900 haseł, kierując się przede wszystkim ich atrakcyjnością. Hasła te obejmują okres od 2 mln lat p.n.e. do roku 1970.

Książka zawiera przedmowę Autora, wykaz stosowanych skrótów, zasadniczą treść ujętą w trzech częściach i wykaz podstawowego wykorzystanego piśmiennictwa.

Podstawowy zrab książki stanowi jej część I, obejmująca w układzie chronologicznym hasła, które dotyczą ważniejszych wydarzeń z historii medycyny i farmacji oraz faktów z nimi związanych, jak odkrycia i wynalazki, ukazanie się publikacji medycznych, powstanie i działalność lekarskich stowarzyszeń naukowych i zawodowych, założenie lub rozwój uczelni medycznych, placówek leczniczych, organizacji służby zdrowia i ustawodawstwa sanitarnego, a także wydarzeń losowych (epidemii, katastrof itp.). Rok cytowanych wydarzeń jest eksponowany w lewej części stronicy, a ponadto również w jej górnym zewnętrznym rogu celem ułatwienia korzystania z książki.

Część II — to skorowidz nazwisk zamieszczonych w części I, zawierający krótkie dane biograficzne z podaniem roku, w którym dana osoba została wymieniona w części chrologicznej.

Część III natomiast jest to skorowidz rzeczowy cytowanych wydarzeń — również z podaniem roku, w którym dane wydarzenie miało miejsce.

Zastosowany układ trzyczęściowy ma umożliwić czytelnikowi odnalezienie głównych danych dotyczących: a) wydarzeń i odkryć dokonanych w danym roku, b) wydarzeń i odkryć związanych z daną osobą oraz c) wydarzeń i odkryć związanych z danym tematem przedmiotowym.

Książka posiada pewne drobne błędy merytoryczne i zecerckie. Przykładowo więc można stwierdzić, że polski radiolog — Karol Mayer — został mylnie podany jako Meyer (s. 298, 450); że Akademia Nauk Lekarskich w Warszawie została założona w 1920 r., a nie w 1921 r. (s. 307) i że tej Akademii nie wymieniono w skorowidzu rzeczowym; że Towarzystwo Miłośników Historii Medycyny powstało w 1925 r. nie tylko w Krakowie (s. 317), ale również w Poznaniu, Lwowie i Wilnie; że Zdzisław Sławiński został mylnie podany jako Słowiński (s. 328); że Robert Remak został wymieniony jako badacz niemiecki (s. 465), podczas gdy Adam Wrzosek dwukrotnie pisał o jego polskości („Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” T. 3: 1925 nr 2 s. 173—187; „Archiwum Historii Medycyny” T. 20: 1957 nr 1/2 s. 147—150); że Jerzy Sztachelski ma odsyłacz do 1950 r. (s. 478), tam go jednak nie wymieniono; że nie wspomniano o założeniu przez Józefa Franka periodyku: „Acta Instituti Clinici...”, wydawanego wprawdzie w Lipsku (1808—1812), ale dotyczącego kliniki Uniwersytetu Wileńskiego; że nie znalazła się wzmianka o założonej przez Ksawerego Rowińskiego w 1951 r. pierwszej w Polsce i w Europie Katedry i Zakładu Radiologii Pediatricznej; że nie ma wielu haseł (zwłaszcza dotyczących polskich badaczy), znajdujących się w *Leksykonie zespołów i objawów chorobowych* — wydanym pod redakcją M. Fejgina, z którego Autor chyba zbyt oszczędnie korzystał; że w załączonym wykazie piśmiennictwa brakuje chociażby *Historii stomatologii polskiej* pióra Mieczysława Jesionowskiego (Warszawa 1963).

Zastrzeżenia budzi tytuł książki. Może lepszy byłby: *Chronologia dziejów medycyny i farmacji; Kalendarium dziejów medycyny i farmacji; Kronika... czy Daty i fakty...*

Ogólnie biorąc książka Dzierżanowskiego sprawia jednak dodatnie wrażenie. Cechuje ją zwięzłość i przejrzystość. Dobór haseł wydaje się być trafny, przy ważniejszych z nich jest podana również dokładna data w nawiasie; hasła z medycyny polskiej są wyróżnione czarnym kółeczkiem; w obrębie jednego roku jest stosowany alfabetyczny układ haseł; imiona są podawane w ich oryginalnym brzmieniu; skorowidz rzeczowy jest opracowany bardzo starannie, a hasła w nim zawarte są szczegółowo rozbudowane. Wkład pracy Autora budzi podziw.

Książka jest wydana na biblijnym matowym papierze klasy III, ma twardą niebieską płócienną okładkę, a nakład jej wynosi 10 000 + 225 egzemplarzy.

Zapewne wydawnictwo to szybko zniknie z półek księgarskich, zaś przy wznowieniu będzie można je jeszcze bardziej udoskonalić.

Teresa Ostrowska
(Warszawa)

Mieczysław Gębarowicz: *Jan Andrzej Próchnicki (1553—1633). Mecenas i bibliofil. Szkic z dziejów kultury w epoce kontrreformacji*. Społeczny Instytut Wydawniczy Znak. Kraków 1980, 234 ss.

Mieczysław Gębarowicz (ur. 1893 r.) — ceniony historyk sztuki, autor wielu prac, przede wszystkim z dziedziny sztuki średniowiecznej i renesansowej, zajął się ostatnio osobą mało znanego arcybiskupa lwowskiego — Jana Andrzeja Próchnickiego. Napisanie tej biografii było przedsięwzięciem dość trudnym, gdyż źródła nie odnotowały wielu istotnych faktów z jego życia, głównie z okresu przedkapłańskiego. Jednakże erudycja, rozległe i wielostronne zainteresowania Autora pozwalają szczegółowo nakreślić sylwetkę arcybiskupa lwowskiego.

Jan Andrzej Próchnicki urodził się w roku 1553 na Rusi, w rodzinie szlacheckiej. Studiował w Krakowie i poza granicami kraju. Wojował. Pracował w kan-